

Búcsú Esterházy Pétertől

Egy debreceni folyóiratnak értékpreferenciái alapján akár idegenkednie is lehetett volna a dunántúli, a katolikus, az arisztokrata családi hagyományokat művek sorában vállaló Esterházy Pétertől. Ezzel szemben éppen itt, az *Alföld*-ben jelent meg először (igaz, a párizsi *Magyar Műbellel* egy időben), s pályakezdésének ezt a kettősségét – nem győzte hangsúlyozni – nagyon szerette. Hogy miért, nem adta magyarázatát (mint oly sok vélekedésének), de azért sejthető. A megszokottal radikálisan szakító, meghökkentően új elbeszélésmód éppúgy leglényegéhez tartozott, mint a konzervatív értékőrzés családban, vallásban, történelemben. De kissé „polgárpukkasztó” külső megjelenésével (tudatosan vagy sem?), fogalmazásmódjának szabadszájú fesztelenségével azt is nyomatékosította, hogy „Isten, haza, család” értékrendjének közhelyes, esetleg önmagát lejáratott változatához nincs köze. Később is sokat írt az *Alföld*-be, s szerette az órála itt megjelent írásokat is, amelyek a kezdetben meglehetősen nehezen felfogható szövegek magyarázatára úgy törekedtek, hogy minél többen (s ne csak a „vajtfülüiek”!) belássák: miért nagyszerűek, miért élvezetesek és fontosak ezek. Nem áll ez szemben műveinek nyelvfilozófiai olvasatával, hiszen teoretikus megfontolásai sosem veszítették el kapcsolatukat a mindennapi életszerűséggel. Szembetűnően a legáltalánosabb életkörüket érintette: a családot (*Fancsikó és Pinta, Termelési regény*), a szerelmet (*Tizenhét hattyúk, Hrabal könyve*), a sportot (*Utazás a tizenhatos mélyére*), a történelmet (*Harmonia Caelestis*), a politikát (*Kis Magyar Pornográfia, Javított kiadás*) és sok minden mást.

Nehezen besorolható a nagy művészek szokványos típusaiba: nem volt elefántcsonttorony lakója, de világmegváltó próféta sem, se bohém zseni, se mesterember, se módszeres valóságfeltáró. Fellépésekor olyan rendszeridegen, „sosemvolt” írói pozícióból indult, ami csak eredeti és meglepő lehetett. A nyelvérzék és az emberismeret, a szellemi és politikai függetlenség és befolyásolhatatlanság maximumával működtetett irodalmi utalásrendszert és mindenkire közel álló köznapi-ságot.

Könnyű és kellemes volt vele megismerkedni, kiismerni annál kevésbé lehetett. Hamar meg lehetett szeretni, szívesen adta jelét barátságának, megbecsülésének, közelébe azonban csak kevesen kerültek. Durva lekezelés és udvarias általánosságok nélkül fogalmazott, akárcsak írásaiban. Sokfélét megírt magáról, amit restelni valónak is lehetett tartani, semmit (vagy keveset), amivel büszkélkedhetett volna. (Hacsak nem játékból, öngúnnyal.) Utolsó könyvében betegségéről éppoly őszintén és okosan beszél, mint minden fontos dologról: jól ismerte és elfogadta mindazt, ami ennek elviselésére számára megadatott.

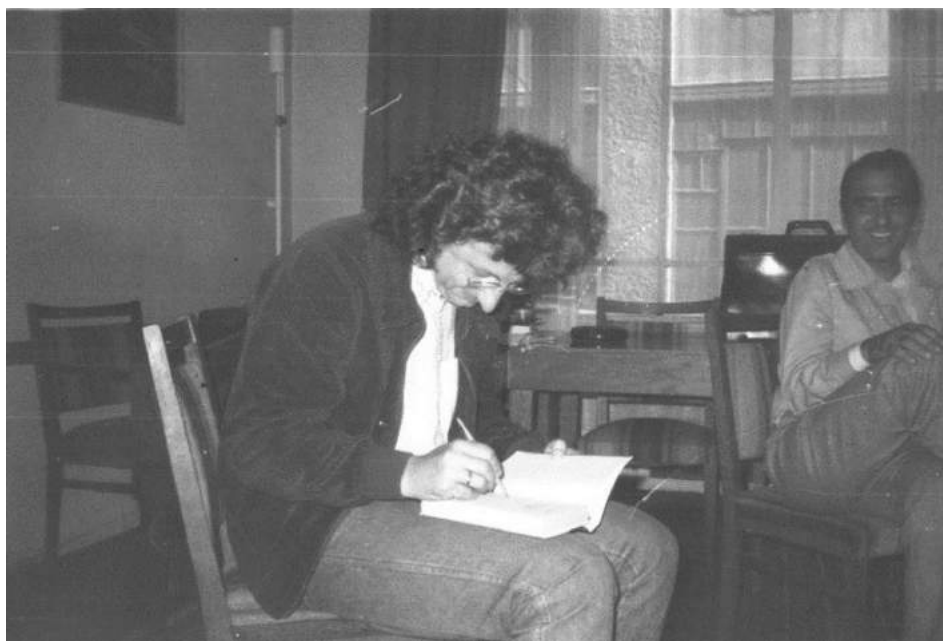
Sokónk, sokak életét gazdagította anélkül, hogy a magáét szegényítette volna, mert tiszta és férfias bizonyossággal vetett számot sorsával, nemcsak életművét tetőzve be, hanem rendet is teremtve. Az utolsó hónapok vesződéses „végigcsinálásához” türelmet és erőt a végső bizonyosságból merítve. Talán egész életművé-

ben ez a transzcendens „bizalom” lehetett a „létszemléleti derű”, a tévedhetetlen döntések, a kikezdhethetetlen értékbizonyosság, a fékezhetetlen jókedv és a tapintatos okosság alapja. Ennek jegyében őrizzuk emlékét, olvassuk és (ha tehetjük) értelmesszük műveit, nehéz, de hálás szívvel bocsátva útra Teremtőjéhez.

Most már bizonyos, hogy a *Hasnyálmirigynapló* olyan életmű záróköve, mely a pajkosságot, a családi bensőségességet, a játékoságot a tragikus értékfenyegettség élményével tartotta egyensúlyban. És tette ezt az igazán nagyok módján. Azaz úgy, hogy a humort és az életbizalmat a tragikum, a halálsejtelem hitelesíti: „Aki él, nem rejtőzhet el. Szép lassan minden megtörténik az emberrel. Zsugorodik a zsugori idő.” (*A szív segédigéi*) A szenvedés és a haláltudat megidézését pedig az önirónia, a legnehezebb helyzetbe is átmenekített humoros nyelvbirtoklás segíti: „Mi nyomasztott? Az életem, nem a halálom. Kámpics, ez a helyes kifejezés. És megint tévészésbe torkollik a nap, tompa üldögélésbe. Változtatnom kell az életemen. De legalábbis a Rilkéén.” (*Hasnyálmirigynapló*)

Kereszténységében nem volt semmi kirekesztő, mert jól tudta, hogy annak tétélei összhangban vannak a nagy filozófiai rendszerek és más vallások értékhierarchiájával. De ami őt (családját, őseit) megtartotta és segítette, az mégiscsak kétségbevonhatatlanná tette hűségét, ami az ő esetében az élet teljességével esett egybe. Még akkor is, ha valamire törekedve (ahogy *A szív segédigéi* végén írja), ha valamit írva „legutoljára tudjuk meg, mivel is kezdjük : Az Atyának és Fiúnak...”

IMRE LÁSZLÓ

Esterházy Péter az *Alföld* szerkesztőségében 1983-ban.

Felelős kiadó: IMRE LÁSZLÓ
Kiadja az Alföld Alapítvány megbízásából az Alföld szerkesztősége
Tipográfia: Kass János
Szedés, tördelés: Alföld szerkesztősége
Nyomás: Alföldi Nyomda Zrt., Debrecen
Felelős vezető: György Géza elnök-vezérigazgató
Index: 25 901 ISSN: 0401—3174

Szerkesztőség és kiadóhivatal: 4024 Debrecen, Piac u. 68. Telefon és fax: (52) 412-626 — Postafiók száma: 4001 Debrecen 144. — Kéziratot nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. — Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág. Előfizethető közvetlen a postai kézbesítőknél, az ország bármely postáján, Budapesten a Hírlap Ügyfélszolgálati Irodákban és a Központi Hírlap Centrumnál (Bp., VIII. ker. Orczy tér 1. tel.: 06 1/477-6300; postacím: Bp., 1900). További információ: 06 80/444-444; hirlapelofizetes@posta.hu — Évi előfizetés 7200 Ft, félévi 3600 Ft. — Befizetéskor minden esetben kérjük feltüntetni az *Alföld* irodalmi, művészeti és kritikai folyóirat nevét.